

Kilis ve Çevresinde Zeyrat Günleri Geleneği¹

The Tradition of Zeyrat Days in Kilis and Around

Mehmet EROL*

Öz

Kilis ili ve köylerinde her yıl Nisan sonu veya Mayıs başlarında zeyrat adı verilen geleneksel bir uygulama yaşatılmaktadır. Bu günlerde köy halkı en yakındaki ziyaret yerine giderek kurbanlar kesmekte, burada hazırladıkları yemekleri davetlilerle birlikte topluca yemektirler. Bazı köylerde duruma göre yağmur duası yapılmakta, dualar edilmekte, dilekler dilenmektedir. Yörede zeyrat (ziyaret sözcüğünden bozulma) denilen bu yerlerin bazılarında bir türbe, bir mezar yahut ağaçlık bir alan olduğu görülmektedir. Türk kültüründe takvime bağlı geçiş dönemleri Nevruz, Hıdırellez gibi adlarla geniş coğrafyalarda yaygın şekilde kutlanmaktadır. İlk bakışta zeyrat günleri de takvime bağlı olarak düzenlenen bu tür törensel uygulamalardan biri gibi görünse de mezarların ziyaret edilmesiyle atalar kültürünü, ağaçlık alanların ziyaret edilmesiyle de ağaç kültürünü ve kurban ritüelini barındıran sentez bir uygulamadır. Bu yönüyle halk kültürü bağlamında önem arz eden geleneksel bir uygulama niteliğindedir. Bazı köylerde zeyrata çıkılan yerlerdeki dua edilen mezarların kime ait olduğu bilinmemektedir. Hatta mezar bile olup olmadığı belli olmayan bu yerler taşlarla çevrilerek kutsanmıştır. Bu yaygın olarak karşılaştığımız atalar kültürüne ait bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine belli ağaçların kutsanması, bu ağaçlara dualar edilmesi de mitolojik kökenli uygulamalardandır. Çalışmada zeyrat günleri geleneği tanımlanarak rituel uygulamalar analiz edilmiş; eski ve günümüz uygulamaları karşılaştırılacak toplum hayatındaki fonksiyonları tespit edilmiştir. Zeyrat günleri geleneği ile ilgili veriler gözlem ve görüşme yöntemiyle elde edilmiş olup bu veriler kültür analizi deseni yaklaşımıyla değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: ziyaret yerleri, mevsimsel törenler, atalar kültürü, ağaç kültürü.

Abstract

Every year in Kilis province and its villages, a traditional practice called zeyrat is being held in late April or early May. In this days, people go to their nearest places instead of going to sacrifices and eat the food they prepare here together with the guests. According to the situation in some villages, a prayer for rain is made, prayers are made, wishes are made. It is seen that some of these places called zeyrat in the region are a tomb, a grave or a wooded area. The transitional periods connected with season such as Nevruz, Hıdırellez are widely celebrated in wide geographical areas in Turkish culture. At first sight, the days of Zeyrat seem to be one of these ceremonial practices depending on the season. But this practice is a synthesis practice involving ancestors cult, tree cult, and sacrifice ritual. In this direction, the practice is a traditional practice which is important in the context of folk culture. In some villages, it is not known who belongs to the graves in the places where they are visited. These places, which are not even known as graves, are blessed by turning them with stones. This situation emerges as an application of ancestral cults. In addition, the blessing of certain trees is mythological origin. In this article, ritual practices were analyzed by introducing the tradition of zeyrat days; old and present practices are compared and their functions in society life are revealed. The data in the study were obtained by observation and interview. This data has been evaluated using the approach of culture analysis.

Keywords: Visit to the grave, seasonal ceremonies, ancestor cult, tree cult.

Giriş

Türkiye'nin nüfus bakımından dördüncü en küçük (130.000), yüz ölçümü bakımındansa (1427 km²) ikinci en küçük ili olan Kilis, 137 köy ve 88 mahalle şeklinde bir idari yapılanmaya sahiptir. Şehrin ve bağlı birimlerin coğrafi konumu ile nüfusunun azlığı geleneksel kültürün korunması ve sürdürülmesi bağlamında, görece olarak, etkili olmuştur. Sanayileşmemiş oluşu, göç almaması (son yıllardaki Suriyeli mültecileri hariç tutarsak), bir kavşak noktasında olmaması gibi hususların da etkisiyle Kilis'te hayatın her safhasıyla ilgili belirgin bir geleneksellik göze çarpar. Diğer bir ifadeyle belli oranlarda dış tesirlere kapalı olan Kilis şehrinde zengin ve canlı bir halk bilgisi birikimi mevcuttur. Kilis ve çevresinde yaşatılan bu

¹ Bu çalışma, 20-23 Kasım 2017 tarihleri arasında Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünce Ordu'da düzenlenen 9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresinde aynı isimle sunulan bildinin gözden geçirilmiş şeklidir.

* Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Böl. merol@gantep.edu.tr.

geleneksel uygulamalardan biri de kökleri eski Türk inanç sistemindeki pratiklere kadar giden *zeyrat* günleridir.

Zeyrat, ziyaret kelimesinin yerel söyleyişidir. Her ne kadar “birini görmeye, biriyle görüşmeye gitme, görüşme” anlamlarına gelse de halk bilgisinde ziyaret kavramı; velî, evliya, eren, ermiş, âbid, zâhid, âlim, sofu, seyyid, şeyh, gâzi, mübarek, pîr, dede, baba, abdal, şehit gibi sıfatları taşıyan ve kendilerine mânevî bir güç izafe edilmiş kimselerin medfun olduğu düşünülen türbe, yatır, kümbet, tekke, mezar, ziyaret vb. (Günay v.d., 2011, s.10) olarak bilinen yerlerin genel bir adlandırması olarak anlam kazanmıştır. Diğer yandan adı belli ya da belirsiz herhangi bir şahsa bağlanmayan bazı ağaç, taş, tepe, dağ, mağara vb. varlıklar da ziyaret olarak adlandırılmaktadır. Dolayısıyla ziyaret yerleri, geniş anlamda “olağanüstü kutsal gücün tezahür merkezleri veya kaynakları” (Günay, 2003, s.14) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlamalardan anlaşılacağı üzere ziyaret olgusu dinî unsurların yanında din dışı, en azından İslâmî olmayan, unsurları da ihtiva etmektedir.

Kutsalın tezahür ettiği yerler olarak kabul edilen ziyaretler insanlar tarafından çeşitli sebeplerle ziyaret edilmekte ve ziyaretler sırasında birtakım uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Ziyaret fenomeni¹ olarak adlandırılan bu kutsal yerler ve etrafında gerçekleştirilen geleneksel uygulamalar bütünü kurumsal bir yapı arz eder. Oldukça yaygın olan bu kurumsal yapının Türkiye sahasında on binlerle ifade edilen sayılarda örneği bulunmakta ve Türk dünyasının genelinde de halk dindarlığının oldukça fonksiyonel kutsal odakları olarak karşımıza çıkmaktadır (Günay, 2003, s. 6-7).

Çalışmamız ziyaret olgusunun Kilis ve çevresinde nasıl gerçekleştiği ile ilgili olup ziyaret eyleminde ortaya konan davranış, tutum ve inançlardaki kültürel kodları anlamaya ve anlamlandırmaya odaklanmaktadır. Ancak yöredeki bütün ziyaret yerleri çalışmaya dahil edilmemiştir. Belli bir tarihe bağlı olan ve bu günlerde topluca yapılan ziyaret uygulamaları (*zeyrat* günleri) örneklem olarak seçilmiştir. Kullanılan veriler 2007-2017 yılları arasında nitel araştırma yöntemiyle bölgeden derlenmiştir.

Genel Olarak Kilis'teki Ziyaretler

Küçük bir il olmasına rağmen Kilis'te kutsal kabul edilen çok sayıda türbe ve mezar bulunur. Bunun sebebi olarak da Kilis'in Müslümanlar tarafından kuşatılması sırasında çok sayıda şehit verilmesi gösterilir. Bu şehitler aynı zamanda sahabedirler. Evliya Çelebi, Halid bin Velid komutasındaki askerlerden üç bininin şehit olduğunu ve kabirlerinin Kilis'te bulunduğunu nakleder (Konyalı, 1968, s.16, 475). Bu bilgi sözlü kaynaklar tarafından “Hz. Ömer zamanında Kilis'te olan savaşta çok sayıda şehit verilmiş.” ifadesiyle doğrulanmaktadır.

Kilis ve çevresindeki ziyaret yerleri genel olarak iki temel özellik göstermektedir. Bunlardan özellikle şehir merkezinde bulunanlar her zaman ziyaret edilirken köylerdeki ziyaretler genel olarak senede belli bir günde topluca ziyaret edilmektedir. Şehir merkezindekiler geneli itibarıyla belli bir şahsa bağlanmıştır ve o şahsa ait türbe olarak adlandırılmaktadır. Bu çerçevede şehir merkezinde toplam 21 türbe tespit edilmiştir². Bunlar senenin her vaktinde bireysel olarak ziyaret edilen mekânlardır. Ancak dini bayramlarda ve cuma günlerinde ziyaretçi sayıları artmaktadır. Buralar; şifa bulma, borçtan kurtulma, kısmet açma, çocuk sahibi olma, bolluk dileme gibi yaygın bilinen dilekler için ziyaret edilmektedirler³. Bu ziyaret yerleri konumuz dışındadır.

Belirli Günlerde Ziyaret Edilen Yerler ve Uygulamalar

Kilis merkez ve ilçe köylerinde 41 ziyaret yeri tespit ettik. Bu yerlerin büyük çoğunluğu *zeyrat* olarak adlandırılmakta ve herhangi bir şahsa bağlanmamaktadır⁴. Bazılarında üzeri kapatılmış (türbe) isimsiz mezarlar bulunurken bir kısmında mezar bile yoktur (Yılanca köyü,

Belenözü köyü, Karacaören köyü vb. gibi). Bunlardan pek çoğu da çalışmamızın konusu olan ve belli günlere bağlı olarak çıkılan ziyaret yerleridir.

Zeyratlar genel olarak çevrelerindeki en yüksek tepede konumlanmışlardır. İsimsiz mezarlarla ilgili olarak çoğunlukla orada bir şehidin yattığı ifade edilmektedir (Topdağı, Beşikkaya, Polatbey köyleri gibi). Ancak şehitlere atfedilen bu kabirlerde yatanların ne zaman hangi savaşta öldükleri bilgisi yoktur. Bir kısmı da köyde birilerinin gördüğü bir rüya sonucunda taşlarla çevrilerek mezar haline getirilmiştir⁵. Sonradan yapılan bu mezarlardan bir isme bağlananlar da yine rüyada ismini bildiren ve bir mezar isteyen kişinin adını taşımaktadır (Şeyh İzzettin Türbesi, Tilhabeş Türbesi, Kutemen Dede Türbesi, Şih Mehmet Mezarı gibi). Yüksek bir tepede bulunan bazı zayrat yerlerinde meşe koruluğu denebilecek köylüler tarafından kutsallık atfedilen ağaçlar bulunmaktadır.

Zeyrat gününün belirlenmesi ve hazırlıklar

Zeyrata çıkmadan bir hafta kadar önce “Ey ahali, bu Cuma / Cumartesi / Pazar günü zeyra çıkılacaktır.” anonsuyla camilerden ziyaret günü köylülere duyurulmaktadır (Polatbey köyü, Belenözü köyü, Hasancalı köyü vd.). Şehir merkezine bağlı köylerin bazılarının zeyrat günleri ise belediye tarafından anons edilmektedir (Oylum köyü, Beşikkaya köyü vd.). Zeyrat günleri Nisan ayının son haftası veya Mayıs ayının ilk iki haftası içindeki Cuma günlerinde düzenlenmekle birlikte son zamanlarda bazı köylerde hafta sonuna denk getirilmektedir. Zeyrat gününün Nisan sonu mu Mayıs başı mı olacağına köyün ileri gelenleri karar vermektedir. Ancak diğerlerine göre neredeyse bir festival havasında gerçekleşen merkeze bağlı Oylum köyünün zeyrat günü Nisan ayı içindeki son Cuma günü olarak sabitlenmiş durumdadır. Yine Belenözü (Ravanda) köylüleri de Mayıs ayının ilk Cuma gününde zeyrata çıkmaktadır.

Her aile zeyratta pişirilecek yemeklerin ön hazırlığını bir gün önceden tamamlar. Eğer kesilecekse ailenin zeyrat kurbanı da o gün için hazır edilir. Çıkılan zeyratta bir mezar ve etrafında kutsal sayılan ağaçlar var ise yemek pişirmek için yakılacak odunlar önceden hazırlanır. O gün öncesinde evde temizlik yapılır, herkes yıkanır ve giyilecek kıyafetler de özenle seçilir⁶.

Zeyrata çıkış ve oturma düzeni

Zeyrat günü toplanma alanına gün doğumundan sonra çıkılmaya başlar. Eğer zeyrat yakınsa yaya olarak, uzaksa araçlarla çıkılır. Zeyrat yerinde ailelerin oturma düzenleri zeyratın konumlandığı yerin özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Zeyrat yeri ağaçlık ise her ailenin ocak kurduğu bir ağaç altı vardır. Genellikle meşe türü olan bu ağaçların altı taşlarla çevrilmiştir ve ağaca zarar vermeyecek bir noktada taşlardan ocak kurulmuştur. Bu ağaçlar kutsal kabul edilmişlerdir ve bunlardan her ne sebeple olursa olsun dal koparılmaz; koparanların başına bir şey geleceğine inanılır. Polatbey köyünde ağaç altında belirlenmiş bu alana *barhana* denmektedir. Bu barhanalar bir aileye aittir ve başkası buraya oturmaz⁷. Buradaki sahiplenme ağaç üzerinden değil de ocak üzerinden olmaktadır. Hiç kimse başkasına ait ocağı yakmaz ve oraya oturmaz. Ancak aile o yıl zeyrata çıkmamışsa izin almak suretiyle bir başka aile orayı geçici olarak kullanabilir.

Yine aynı köydeki dik bir tepe üzerindeki ziyarete çıkış yolunda bulunan diğer ağaçların hepsinden yaşlı ve en büyük ağaca köylülerin ta’zimde buldukları görülür. Köylülerin mazı dediği bu büyük meşe ağacının toprak yüzeyinde kalmış kökleri dizler yere konularak üç kere⁸ öpülür ve zeyrat alanına girilir. Burada kimileri fatiha okur, kimileri ise “başın dışın ağrıya” sözlerini tekrarlar⁹.

Getirilen kap kacak, yiyecek ve yakacak malzemeleri ailenin ocağı çevresine yerleştirildikten sonra ziyaret yerinde mezar varsa önce erkekler sonra kadınlar tarafından mezar başında Fatiha okunur ve dilekler dilenir. Türbe olan yerlerde ise genellikle erkekler

dışarıda dua okurken kadınlar içeride okuyup dileklerde bulunurlar. Daha sonra aile büyüğü tarafından “Hak için” kurban kesilir. Zeyrat gününde kurban kesme zorunluluğu yoktur. Aile reisi imkânları dahilinde koyun, keçi, tavuk kesebilmekte maddi gücü olmayanlar ise kasaptan et yahut tavuk alarak ziyarete çıkmaktadır. Geçmiş zamanlarda daha çok kurban kesildiği, şimdilerde azaldığı ifade edilmektedir.

Bazı yerlerde zeyrata çıkılan günlerde yukarıdaki hiyerarşik düzene rastlanmaz. Bir kısım köylerde eski çıkılan ziyaret yerleri terk edilmiş, ortak sofraya kurulamaz olmuştur. Örneğin Belenözü köylüleri köye biraz uzak ve ulaşımı zor yerdeki meşelik alandaki ziyaret yerlerini bırakıp hemen köyün yanındaki tarihi çınarların altında, Yılanca köyü ise yine uzak noktadaki Beğsekisi mevkiindeki ziyaret yerini bırakıp köy okulunun bahçesine çıkmaktadırlar. Bu örnekler ulaşımın zorluğundan kaynaklı gibi görünse de kutsallık ve mekân ilişkisinin zayıflanmasına bağlanabilir. Geleneksel uygulama düzeninin terk edilme göstergelerinden biri de ortak sofraya kurulamamasıdır. Muhtarlık seçimlerindeki tarafgirlik, bunda parti taraftarlığı ve akrabalık bağları etkilidir, ortak hareket edememenin en belirgin sebebi olarak görülmektedir.

Zeyrata çıkma özellikle sağlık sebeplerinden dolayı zeyrat yerine değil de ulaşımı kolay yakındaki bir ağaçlık alana da yapılabilmektedir. Bu aile arasında yapılan bir faaliyet olsa da zeyrata çıkma olarak adlandırılmaktadır.

Zeyratta pişirilen yemekler ve kurulan sofraya

Yörede zeyrat günlerinin en karakteristik özelliği pişirilen yemeklerdir. Bütün zeyrat günlerinde geleneksel yemekler ziyaret yerinde pişirilmektedir. Bunlar haşlanmış et (küçükbaş veya tavuk eti), bulgur pilavı ve lebeniye¹⁰ çorbasıdır. Kurban kesilip etler haşlandıktan sonra bütün ocaklarda yemeğin aynı anda pişmesini ve ortak kurulacak sofraya getirilmesinde aksama olmaması için alandakilerin duyacağı şekilde “herkes burgulu atsin” anonsuyla bütün ocaklarda bulgur pilavı pişirmeye başlar. Bu arada köyün gençleri alan içindeki düz bir yerde büyük bir yer sofrası kurarlar. Pilavın da hazır olmasıyla bütün ocaklarda pişen yemeklerden sofraya en az birer kap yemek getirilir. İhtiyarların ve varsa davet edilmiş kimselerin baş köşeye oturtulduğu sofrada sadece erkekler yemek yer. Kadınlar ve çocuklar kendi ocaklarının başında karınlarını doyururlar. Yemek sonrasında genellikle köyün imamı tarafından sofraya dua okunur.

Daha önce bir festival havasında geçtiğini ifade ettiğimiz Oylum köyü zeyrat gününde kalabalık katılımlardan dolayı ortak hareket edilememektedir. Her aile boş bulduğu bir yere kurduğu ocakta yemeğini pişirmekte, dağıtabildiğini dağıtmaktadır. Hatta buradaki zeyrat günü “Lebeniye Günü” olarak anılır hâle gelmiştir. Bu adlandırmada 2008’den beri Kilis Belediyesi’nce sürdürülen uygulamanın da etkili olduğunu düşünüyoruz. O tarihten beri belediye, zeyrat gününde köy meydanında büyük çadırlar kurarak insanlara yemek dağıtmaktadır. Dolayısıyla yakın olan şehir merkezinden çok sayıda insan buraya gelmektedir. Bu karışıklık ve kalabalıktan dolayı Oylum Köyü sakinleri zeyrata çıkmadan evinde yemeklerini pişirmekte ve misafirlerini evlerinin bahçesinde ağırlamaktadırlar.

Yağmur duası

Zeyrat ritüelinde öne çıkan uygulamalardan biri de yağmur duasıdır. Bütün zeyratlarda yapılmamakla birlikte bazı yerlerde yemekten önce yahut sonrasında zeyrat alanındaki erkeklerin katılımıyla köyün imamı tarafından yağmur duası yaptırılmaktadır (Hasancalı, Belenözü, Polatbey, Yılanca, Yedigöz köyleri gibi). Türkçe yapılan duada hazır olan cemaat kibleye dönmekte, ceketler ters çevrilmekte ve eller aşağı doğru açılmaktadır. Yağmur duası yapılan yerlerde katılımcılardan bazıları zeyrat günü için “yağmur duasına çıkmak” tabirini kullanmaktadırlar. Buralarda yağmur duası zeyrata eklenmiş bir uygulama olup mevsimin

kurak olup olmamasına bakılmaksızın dua yapılmaktadır. Yedigöz köyünde yağmur duasıyla birlikte zeyratın etrafında küçükbaş hayvanlar mezar etrafında üç kere dolandırılmaktadır.

Diğer uygulamalar

Genel olarak zeyrat günleri uygulamalarında olmayan ancak bazı köylerde rastlanan uygulamalar da söz konusudur. Bunlardan, özellikle türbe hâline getirilmiş mezar örtülerinden yeşil adı verilen bez parçası almak veya türbeye bez, süpürge, tespih gibi nesnelere bırakmak şeklindeki uygulamalar dini içerikli uygulamalar olarak kabul edilebilir. Yine mezar şeklindeki ziyaretlerde taşların arasına küçük miktarlarda para yahut şeker bırakılır. Ziyaret bitiminde çocuklar bunları toplar.

Tek örnek olsa da din dışı sayılabilecek bir uygulama da söz konusudur. Polatbey köyünün ziyaret alanının yakınındaki düzlük alanda yemekler hazırlanırken yahut yemek sonrasında gençlerin yöreye has halay çektikleri ifade edilmiştir. Yine aynı köyde herhangi birinin düğünüyle ziyaret aynı güne denk gelirse düğün sahibi düğün alayıyla ziyarete çıkar ve zeyrat dışındaki alanda davul zurnayla halay tutulduğu belirtilmiştir.

Yemeğin ve ardından yapılan yağmur duasının tamamlanmasından sonra katılımcılar ocak yahut barhanalarının etrafını temizlemeye koyulurlar. Artık yemekler ve kurbandan arta kalan kemik vs. parçalar hayvanların yemesi için zeyrat alanı dışında uygun bir yere dökülür. Artan yakacak odunlar ocakta bırakılır. Çevrede genel bir temizlik yapıldıktan sonra ikinci vaktinde köye dönülür, böylece zeyrat tamamlanmış olur.

Takvime bağlı zeyratlar üzerinde tespit edilen değişimler

Kilis ve çevresindeki takvime bağlı ziyaret olgusu farklılıklara rağmen geleneksel bir yapıya sahiptir. Belli değerler / kodlar üzerinde anlaşarak örgütlü toplulukların devam ettirdikleri bu geleneksel uygulamada zaman içinde bazı değişiklikler olmuştur. Gelenekselin yahut geleneğin değişimi dinamik yapılarından dolayı her kuşakta gözlenebilen normal bir süreçtir (Ekici, 2010, s. 20).

İlk değişim zaten atalar kültürünün, ata mezarlarının İslamlaşma süreciyle veli, şeyh, şehit vs. mezarlarına dönüşmesinde olmuştur. Bu hususa ileride değinileceğinden burada eski uygulamalar ile günümüz uygulamaları arasındaki tespit edilen farklar üzerinde durulacaktır. Öncelikle takvime bağlı zeyratları kime sorsanız “nerde eski zeyratlar” diye söze başlamaktadırlar. Bu serzeniş daha çok insanların artık ziyaretleri önemsemediklerini ifade eden sözlerle devam etmektedir. Günümüzdeki ziyaretlerin kalabalık ve coşkulu geçmediğine dair yakınmalar pek çok kimse tarafından dile getirilmektedir.

Katılımın azlığının başlıca iki nedeni üzerinde durulmaktadır. İlki ailedeki çocukların şehre yerleşip orada çalışmalarıdır. Bu zorunluluk ziyaret günlerinin Cuma gününden Pazar gününe alınmasına da sebep olmuştur. Bu tür ailelerde özellikle yaşlanmış olanların o gün en yakın uygun bir ağaç altında ziyarete çıkmasına sebep olmaktadır. İkinci husus ise muhtarlık seçimlerinin rekabet ortamının yarattığı gruplaşmadır. Önceleri sıkıntılı olmayan bu süreç son zamanlarda belirginleşmiş, seçimi kaybeden taraflar neredeyse ziyarete çıkmaz olmuşlardır. Bunlar da eğer çıkacaklarsa bahçesindeki bir ağaç altını seçmektedirler. Bazı köylerde muhtarlık seçimleriyle birlikte siyasi görüşlerin de etkili olduğu da gözlenmiştir.

Tek örnek de olsa Oylum köylüleri de köye ait Şeyh İzzettin ziyaret yerinde geleneksel şekilde düzen alamamaktadırlar. Belediyenin 2008’den beri buraya müdahil olması ve insanları taşıyarak yemek dağıtması pek çok köylünün ziyaret yerine gitmemesine sebep olmaktadır. Hatta ziyaret gününün adı burada Lebeniye Günü’ne dönüşmüştür.

Bir başka husus da ziyaret yerlerinde seküler sayılabilecek eğlenme uygulamalarının ortadan kalkmasıdır. Önceleri düğün alaylarının katıldığı, halayların çekildiği ziyaret örnekleri mevcutken bunlar terkedilmiştir.

Zeyrat Günlerinin Amacı, İçerik ve Yapısal Analizi

Zeyrat günlerinin amacı

Katılımcılara zeyrat günlerinin “geçmişi, niçin düzenlendiği, zamanı, beklentiler, söz konusu yerin tercih edilme sebebi, kurban kesme sebepleri” gibi sorular yöneltildiğinde;

- Örf âdet kurulmuş, gelin bunu bozmayalım diye toplanır gideriz. Bize atamızdan kaldı, biz de devam ediyoruz. Orda bir araya geliyoruz. Dua etmek için ziyarete gideriz. Fetha vermek için gideriz. Orda yatan kişiyi ziyaret ederiz. Ocağımızı yakmak için çıkarız. Yağmur duasına gideriz. Bereket için gideriz.
- Nisan / Mayıs ayında her yer yeşillenir, çiçek açar; ağ (süt-yoğurt) bol olur. Bu ayda yağmura ihtiyaç çok olur ekin için, ondan bu zaman gideriz.
- Zeyrattan bişey beklemeyiz, hayır için, bolluk için, ekinler bol olsun diye gideriz. Bazıları borçtan kurtulmak için dua eder, şifa için dua eder.
- Zeyrat dediğimiz yer, adet olmuş, ondan ora çıkarız. Orda mezar var, şehit diyorlar, onun için oraya çıkarız. Eskilerden rüya görenler olmuş, orada yatan kişi rüyasına girmiş birilerinin.
- Hak için bir kan akıtmaya keseriz kurbanı. Şimdi kesen çok azaldı, milletin gücü kalmadı. Mezara kesmeyiz... yönünde cevaplar verilmektedir.

Zeyrat günlerine katılanların verdiği cevaplardan söz konusu yerlere çıkma amacının dinî bir gerekliliğin yerine getirilmesi, mevsimsel bir geçişin örtük şekilde kutlanması ve kutsanması, geleneği devam ettirme zorunluluğu gibi sebeplere bağlandığı görülmektedir.

Zeyrat Günlerinin İçerik ve Yapısal Analizi

Geleneksel uygulamalar, ait oldukları toplumların sosyokültürel yapısının analizinde önemlidir. Geleneklerin yapısında ise, dinî, millî veya bunların senteziyle oluşmuş kabullerin etkili olduğu şüphesizdir.

Geleneksel uygulamalar içinde, en eski inanç kalıntılarıyla, en son sahip olunan dinî unsurların arasında bir senteze gidildiği ve pek çok geleneksel uygulama içinde bu unsurların benzer görev ve işlevlere sahip olduğu görülür” (Ekici, 2002, s. 47).

Kilis ve çevresinde çok sayıda ziyaret yeri olmasına rağmen bunlardan bir kısmı belli bir zaman bağlı olarak topluca ziyaret edilmektedir. Nisan ayının sonu veya Mayıs ayının ilk iki haftasındaki Cuma yahut Pazar günleri gerçekleştirilen ziyaret uygulamalarını ele aldığımız çalışmada bu türden yerlerin fiziki durumları ile buralarda gerçekleştirilen uygulamaların çeşitlilik arz ettiği ve belli oranda uygulamaların değişim sürecinden geçtiği gözlemlenmiştir.

Öncelikle takvime bağlanmış olanların şehirden uzak olan yerlerdeki ziyaretler olduğunu vurgulamak gerekir. Bunlardan bir kısmında bir isme bağlanmış yahut isimsiz mezarlar bulunduğu, bazılarında ise herhangi bir mezar olmadığı; bazıları tepe veya dağ başlarında iken bazılarının düzlük alanda oldukları, bazılarının etrafında kutsanmış ağaçlar yahut taşlar olduğu, bazılarında ise mezar dışında hiçbir şeyin bulunmadığı, kiminin kırk elli yıllık bir geçmişi olmasına rağmen kiminin ne zamandan beri var olduklarının bilinmediği gibi hususlar tespit edilmiştir.

Günlerle ilgili uygulamalarda da mezara yahut ağaca ta’zimde bulunup bulunmama, yağmur duası yapıp yapmama, kurban kesip kesmeme gibi farklılıklar mevcuttur. Ziyaretlerin yeri ve uygulamadaki çeşitliliğe rağmen zamana bağlı ziyaretlerle ilgi yapısal birtakım özellikleri ortaya koymak ve uygulamaların kökeniyle ilgili yorumlarda bulunmak mümkündür.

Ziyaret her şeyden önce dini bir olgudur ve ziyaret yerleri kutsalın tezahür ettiği yerlerdir. Eliade’ye göre kutsal, kendisi dışında bir başka şey aracılığıyla ortaya konur ve nesnelere, mitlere yahut sembollere (Hiyerofaniler) aracılığıyla tezahür eder. Bunlar, yani hiyerofaniler, kutsalın açığa çıkmasını sağlayarak onun yapısının, modelinin yahut ne

olduğunun anlaşılmasında önemlidirler. Dolayısıyla kutsalın yapısının anlaşılmasında ister dini olsun isterse tarihi olsun her belge (ayin, mit, kozmogoni ya da Tanrı) inananların zihninde kutsalın bir tezahürü, bir ifadesi olarak kabul edilmelidir. Bir ağaç ya da taş da hiyarofani olarak kabul edilebilir. Bu nesnelere kutsalın tezahür ettiği şeyler olarak kabul edildiğinde benzerlerinden ayrılırlar. Kutsallaşma gerçekleştiğinde ise nesne kendisinden farklı bir şeye dönüşmüştür ve farklı bir şeyi ifade ettiği için kutsaldır (2003, s. 35, 49). Bu bir anlamda kavranması zor olan soyut kutsalın bilinen nesnelere üzerinden somutlaştırılması ve anlaşılır kılınması durumudur.

Ziyaret yerlerini Türk halk dindarlığının önemli çekim merkezlerinden biri olarak niteleyen Prof. Dr. Ünver Günay (2003, s. 9-14), yapısal olarak ziyaret olgusunun bütün Türk dünyasında *mezar, ağaç, taş, su, dağ-tepe gibi mevkiler ile ev ve mağara* gibi bir takım varlık ve yapılarda tezahür ettiğini ortaya koymuştur. Bu çerçevede çalışma alanımızdaki ziyaretleri oluşturan yapısal unsurdan ön plana çıkanlarla (mezar, tepe ve ağaç) ilgili şunları söylemek mümkündür.

Mezar: Ziyaret günlerinde insanları belli bir mekâna çeken unsurların başında mezarlar gelmektedir ve ziyaret yerlerinin pek çoğunda mezar bulunmaktadır. Yörede eğer bir isme ve üzeri kapatılmış bir yapıya bağlanmamışsa mezarlar için zeyrat/ziyaret denmektedir. Buralarda gerçekten birinin yatıp yatmadığı bilgisine sahip olunmadan kutsanmakta ve belli günde ziyaret edilmektedirler. Genel olarak bunlarla ilgili bilgi üç şehit, üç kardeş, bir şehit gibi sıfatlar verilmiştir. Dede ve baba adlandırmasına birer örnek dışında rastlanmayan bu mezarların atalar kültürüne ilgisi açıktır (Güngör, 2007, s. 1-2).

Genellikle Alevi kültüründe daha yaygın olan ve eski Türk inançlarının süreği niteliğindeki dede-baba mezarları ve bunların ziyaretinin yörede şehit mezarlarına ve bunların ziyaretine dönüştüğü söylenebilir. Böylelikle en eski zamanların bir inancı, kutsal kabul edilen ve masumiyeti de ifade eden şehitlik olgusuyla bütünleştirilmiştir. Yörede görülen sonradan mezar inşa etme konusu da yine ata ruhunun dağı mekân tutması inancıyla açıklanabilir (Esin, 2001, s. 37-38).

Her ne kadar ziyaret yerinde kesilen kurbanlar doğrudan orada yatanlarla ilişkilendirilmiyor olsa da eski Türk inancında görülen ataların ruhuna kurban sunma (Selçuk, 2010) ritüelini çağrıştıran bir durum söz konusudur. Pek çok ziyaret örneğinde görülen adak adama yöredeki takvime bağlı ziyaretlerde söz konusu değildir. Buna rağmen güne özel Allah için kurbanlar kesilmektedir.

Az da olsa görülen türbe-mezardan bir nesne alma olayı teması büyü olarak değerlendirilebilir. Parça bütüne aittir ilkesi (Örnek, 1966, s. 37) gereğince kutsalın tezahür ettiği mezara yahut mezarda yatana ait bir parçayı taşımak söz konusu kutsaldaki gücün kendisine geçmesi inancı olarak yorumlanabilir. Son zamanlardaki uygulamalarda rastlanmayan daha sonra çocukların toplaması için mezara para ve şeker bırakma uygulamasının bir kansız kurban uygulaması olduğunu düşünmek mümkündür.

Tepe-Dağ: Yöredeki pek çok ziyaret yeri tepelik alanlardadır pek çok yerin adı Zeyrattepe olarak bilinmektedir. Bir tepenin mezar üzerinden yahut mezarsız şekilde ziyaret hâline gelmiş olması, başka bir deyişle kutsalın tezahürünün bir tepede gerçekleşmesi de eski Türk inancının izlerini taşır. Eski Türklerde yer-su kültürünün içinde kabul edilen dağ kültürleri Gök Tanrı inancıyla ilgiliydi. Türklerin Gök Tanrıya kutsal kabul edilen dağların zirvelerinde kurban sundukları ve hemen her Türk topluluğunda kutsal dağ inancının varlığı bilinmektedir. Bu kült Türklerin Müslümanlaşmalarından sonra da varlığını devam ettirmiştir (Günay ve Güngör, 1997, s. 46-47; Esin, 2001, s. 111-113).

Ağaç: Yöredeki ziyaretlerde ağaç da önemli bir kutsiyet merkezi olarak görülmektedir. Bazı yerlerde ziyaretin kutsal alanı içindeki ağaçların kutsandığı, bazılarında ise ağaçların doğrudan ziyaret yeri kabul edildiği görülür. Özellikle Polatbey ziyaret yerindeki büyük meşe ağacının (mazı) dışarıdaki kökleri öpülerek bu ağaca ta'zimde bulunmaktadır. Aynı şekilde her ağacın bir aile tarafından sahiplenilmesi ve buraya ocak kurulması söz konusudur. Bütün Anadolu'da olduğu gibi ağaçlara atfedilen kutsallık bunlarla ilgili bir koruma davranışı da geliştirmiştir. Yörede bir örnek dışında (Karababa zeyratı sadece incir ağacıdır) meşe olan bu ağaçların kesilmesi, yakılması, bunlara konan hayvanların avlanmasının iyi olmayacağı inancı vardır. Ağaçların kutsanması yahut tabulaştırılmasıyla ilgili inançlar, büyük bir yangında bunların yanmamış olmasına, ziyarette yatan şehitlerin atlarının zikkelerinin yeşermesiyle olduklarına dair anlatılardan kaynaklanmaktadır.

Bilindiği üzere Türk kültüründe kutsal kabul edilen ağaçlar; *yalnız, yapraklarını dökmeyen, heybetli, geniş ve koyu gölgeli ağaçlardır* (Ergun, 2000, s. 23-24). Ağaçlara kutsallık atfetme ise Türk mitolojisindeki hayat ağacıyla ilişkilendirilir ve ağaç kültü Tanrı kutunun kaynağı olarak görülür (Ergun, 2004, s. 16, 187, 246). Kutsal ağaç inancının toplayıcılık, avcılık ve ilkel tarım dönemlerindeki hayat tarzından doğduğu; kutsal kabul edilen ağacın biz kavramının teşekkülünde etkin rol oynadığı; bunların, barınılan, gölgesinde kutsalın uygulandığı ilk tapınaklar, ilk toplanma merkezleri ve kutsalı yaşama mekanları oldukları; dolayısıyla Türk mitolojisindeki yaratılış mitlerinin prototipi olarak kabul edilen ağaçtan yaratılma mitinin de bu dönemlerde ortaya çıkmış olabileceği yönünde görüşler mevcuttur (Çobanoğlu, 2001, s. 32-33). Çalışma alanımızdaki ağaçlara gösterilen saygı, tabulaştırma, altında toplanma ve aile ağacı olarak benimseme gibi hususiyetler, Türk mitolojisinin kökenlerine kadar inen kutsal bu ağaç inancıyla ilgili olmalıdır.

Zaman/Takvime Bağlılık: Daha önce ifade edildiği üzere Kilis ve çevresindeki ziyaret geleneğinin belli bir takvime bağlı olanları konuya dahil edilmiştir. Belli bir takvime bağlanmış ve topluca yapılıyor olması söz konusu ziyaretleri törensel hâle getirmekte ve benzerlerinden ayırmaktadır. Bilindiği gibi Türk kültüründe mevsim geçişleriyle ilgili Nevruz ve Hıdırellez günlerinde geleneksel uygulamalar yaygındır. Nisan sonu ve Mayıs başında kararlaştırılan bir günde yapılan zeyratların da bu günlerle birleştirildiğini düşünmek mümkündür.

Tarım toplumları doğanın ve mevsimin şartlarına göre üretim faaliyetlerini planlamak zorundadırlar. Dolayısıyla doğanın üreme ve üretmeye izin verdiği zamanlar bu tür toplumlarda önemsenmiş, kutsanmış ve kutlana gelmiştir. Kilis ve çevresinde Nevruzla ilgili bir kutlama görülmezken sadece şehir merkezinde az sayıda insan yeşillik alanlara çıkarak piknik mahiyetinde Hıdırellez'e çıkmaktadır. Yine 5 Mayıs akşamı, konumuz dışındaki türbelere gidilmekte, dilekler dilenmektedir.

Köylerde insanların genel olarak Nevruzla ve Hıdırellezle ilgili bilgileri yoktur ve ziyaret günlerini bu günlere bağlı olarak planlamamaktadırlar. Nevruz yahut Hıdırellez'in tarihsel kökleri ve özellikle köylülerin tarıma dayalı bir hayat sürdükleri göz önüne alındığında ziyaret geleneği ile Hıdırellez kültürünün tarihin bir noktasında birleştirilmiş olabileceğini varsaymak mümkündür. Hızır-İlyas kültürünün atalar ve ağaç kültürleriyle olan ilgisi düşünüldüğünde bu varsayım kuvvetlenmektedir.

Sonuç

Kilis ve çevresindeki ziyaret yerleri her zaman edilebilen ve belli bir zaman aralığında takvime bağlı ziyaret edilenler olmak üzere iki grupta toplanabilir. Şehir merkezindekiler daha çok belli şahsa bağlanmış ve her zaman ziyaret edilebilirken, köylerdeki daha çok isimsiz mezarlar (şehit mezarları) yahut kutsalın tezahür ettiği yerler olup Nisan sonu ve Mayıs başında geleneksel olarak ziyaret edilmektedirler. Toplumun genelinde görülen sosyo kültürel değişimler bu geleneksel uygulamayı da etkilemiştir. Önceleri daha coşkulu ve kalabalık

katılımcılarla gerçekleşen ziyaret günleri anlam ve içerik daralmasıyla da olsa varlığını sürdürmektedir.

Takvime bağlanmış ziyaretlerde, kökleri eski Türk inancına dayanan atalar, dağ ve ağaç kültürlerinin izlerini taşıyan birtakım uygulamalar görülmektedir. Özellikle bir tepede bulunan isimsiz ve sonradan oluşturulmuş mezarların ziyaret edilişi, buralara ve etraflarındaki ağaçları kutsayarak tazimde bulunma gibi uygulamaları eski Türk inancının bir devamı olarak görmek mümkündür. Yörede mevsimsel geçişlerle ilgili yaygın bilinen uygulamalar görülmezken ziyaret günlerinin belli bir takvimde gerçekleşiyor olması ise söz konusu kültürün mevsimsel uygulamalarla birleştirildiğini düşündürmektedir.

Kaynaklar

- Atasağun, G. (2006). Ziyaret fenomeni, *SÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21, 33-60.
- Benlioğlu, A. (2007). *Kilis'te türbeler ve türbeler etrafında anlatılan menkıbeler*, Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Fen Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi.
- Çobanoğlu, Ö. (2001). Türk mitolojisi, *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi-I*, Ankara: AKM Yayınları, 1-85.
- Durbilmez, B. (2005). Türk kültüründe ve fütüvvet-nâmelerde üç sayısı, *Ahilik Araştırmaları Dergisi*, 1/ 2, 1-22.
- Durbilmez, B. (2007). Kırım Türk halk anlatılarında sayı simgeçiliği, *Millî Folklor*, 76, 177-190.
- Durbilmez, B. (2008). Nahçıvan Türk halk inanışlarında mitolojik sayılar, *Turkish Studies*, 3(7), 340- 352.
- Durbilmez, B. (2010). Romanya Sözlü Türk edebiyatı ürünlerinde mitolojik sayılar, *Folklor/ Edebiyat*, 16/ 64, 245-257.
- Durbilmez, B. (2011). Batı Trakya Türk halk kültüründe mitolojik sayılar, *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks*, 3(1), 77-93.
- Ekici, M. (2010). *Halk bilgisi (folklor) derleme ve inceleme yöntemleri*, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Ekici, M. (2002). Tire yöresi yağmur duası gelenekleri, *Milli Folklor*, 56, 46-52.
- Eliade, M. (2003). *Dinler tarihine giriş* (çev. Lale Arslan), İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Erdiç, Ş. (2017). Bir inşa süreci olarak fenomenolojik perspektifte kutsal ve kutsallaşma - ziyaret fenomeni örneği-, *Millî Folklor*, 114, 39-51.
- Ergun, M. (2000). Türk ağaç kültü inancının Dede Korkut hikayelerindeki yansımaları, *Milli Folklor*, 47, 22-30.
- Ergun, P. (2004). *Türk kültüründe ağaç kültü*, Ankara: AKM Yayınları.
- Esin, E. (2001). *Türk kozmolojisine giriş*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Gültekin, M. (2014). Sarılar köyü Çıralık Çepni Alevi ziyareti ve Türk ağaç kültürüne bağlı bazı inanış ve uygulamalar, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 70, 73-95.
- Günay, Ü. (2003). Türk halk dindarlığının önemli çekim merkezleri olarak dini ziyaret yerleri, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 5-36.
- Günay, Ü., Güngör H., Taştan, V., ve Sayım, H. (2001). Ziyaret fenomeni üzerine bir din bilim araştırması-kayseri örneği- Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Günay, Ü. ve Güngör, H. (1997). *Başlangıçtan günümüze Türklerin dinî tarihi*, Ankara: Ocak Yayınları.
- Güngör, H. (2007). Geleneksel Türk dininden Anadolu'ya taşınanlar, *Yaşayan Eski Türk İnançları Bilgi Şöleni: Bildiriler*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 1-6.
- Kıyak, A. (2012). Halk dindarlığı bağlamında kutsal mekân anlayışı -Baskil Örneği-, *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2, 159-181.
- Konyalı, İ. H. (1968). *Âbileri ve kitâbeleri ile Kilis tarihi*, İstanbul: Fatih Matbaası.

- Örnek, S. V. (1966). *Sivas ve çevresinde hayatın çeşitli safhalarıyla ilgili batıl inançlar ve büyüsel işlemlerin etnolojik tetkiki*, Ankara: Ankara Ü., DTCF Yay.
- Selçuk, A. (2010). Dede mezarındaki sır: ziyaret fenomeni ve kutsalın tezahürleri, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 56, 61-72.

Notlar

¹ Araştırmacılar kutsalın tezahür ettiği yerler ve bu yerlerde yapılan uygulamalar için ziyaret fenomeni kavramını kullanmaktadırlar. Bu kullanımlar için bkz. (Erdiç, 2017; Kıyak, 2012; Selçuk, 2010; Atasagun, 2016; Günay, 2003).

² Kilis merkezde bulunan ve çeşitli sebeplerle ziyaret edilen türbeler/mezarlar şunlardır: Şih Efendi Tekkesi ve Haziresi, Şurahbil Hasene Türbesi, Şeyh Muhammed Bedevi Türbesi, Şeyh Ahmed Malhut Efendinin Mezarı, Şeyh Mansur Simati Türbesi, Talha ve Zübeyr Türbesi, Kütküt Dede veya Şemun Nebi Türbesi, Köfteci Bekir Dede Türbesi, Sudanlı Abdullah Karababa'nın Mezarı, Şeyh Halil Türbesi, Hulk Dede Türbesi, Şeyh Kırbeç Türbesi, Şeyh İzzettin Türbesi, Şeyh Muhammed Ensari Türbesi, Açık Türbe, Altun Dede Türbesi, Hacı Ali Baba Türbesi, Canbolat Türbesi, Hocaşâde Abdullah Efendi Türbesi, Şeyh Ahmed ve Şeyh Muhammed Türbesi, Şeyh Muhammed Bahaeddin ve Şeyh Muhammed Şahabeddin Türbeleri (Konyalı, 1968, s. 473-529; Benlioğlu, 2007, <http://www.kilispostasi.com/kilis-te-inanc-turizmi/202319/> 10.11.2017).

³ Kilis merkezdeki en fazla ziyaret edilen Şih Efendi Tekkesi ve bahçesindeki mezarlardır. Özellikle Hıdırellez günü bahçedeki gül fidanlarının altına istenen şeylerin sembolik çizimleri yapılmakta; fidanlara beşik maketleri asılmaktadır.

⁴ Kilis merkez köyleri ve ilçe köylerindeki ziyaret edilen yerlerin yaygın adları şu şekildedir:

Merkeze bağlı köyler: Kutti Zeyratı (Gözkaya), Akmezar (Uzunlu), Habeşkabir (Kocabeyli), Zeyrat (Gülbaba / Martavan), Zeyrattepe (Gümüşsuyu), Karababa Tepesi (Mısırcık), Zeyrat (Güvenli), Şeyh İzzettin Türbesi (Oylum), Tilhabeş Türbesi (Yavuzlu), Zeyratmezar (Topdağı / Kefiz), Zeyrat (Kuskuran / Çakallı), Zeyrat (Beşikkaya / Anez), Zeyratmezar (Acar), Karababa Zeyratı (İçeribağçe mevkii), Zeyrat (Mağaracık).

Musabeyli ilçesine bağlı köyler: Zeyrat Tepe (Balıklı), Zeyrat Tepe (Haskanlı köyü), Şih Mehmet Mezarı (Kaynaklı), Zeyrat (Fırlaklı), Karazeyrattepe (Seydorehanlı), Zeyrat (Geçitboyu), Zeyrat (Zengül), Karababa Zeyratı (Yastıca), Zeyrat (Hacılar), Kutemen Dede (Tahtalıklaradut), Karadağ Zeyratı (Tokaçgemriği), Zeyrat (Zengül Köyü Hüyüktepe mevkii), Kürt Zeyratı (Fizge), Yedigöz Zeyratı (Yedigöz / Vijlı), Zeyrat (Süngütepe / Bavuk), Ağcazeyrat (Hasancalı), Zeyrat (Karacaören ile Kızılkent arası).

Polateli ilçesine bağlı köyler: Zeyrat Tepe (Bektaşoğlu), Zeyrat tepe (Sögütlü), Zeyrat (Polatbey/Cercik), Eskizeyrat (Polatbey / Cercik), Zeyrat (Ömercik), Zeyrat (Karapınar), Zeyrat (Yılanca köyü Beğ Sekisi mevkii), Zeyrat (Belenözü / Ravanda).

Elbeyli ilçesine bağlı köyler: Zeyrat (Alahan köyü Çamurluhöyük).

⁵ Danışmanlığımızda yapılan bitirme tezinde Oylum köyündeki Şeyh İzzettin Türbesi'yle ilgili şu bilgiler yer almaktadır: “Şaban Bozkurt anlatıyor: “Benim halam vaktiyle bir rahatsızlık geçirir ve yüzü felç olur. Bunun üzerine halam bugün Halep'te kalan Yelbaba Köyü'ndeki Veysilerin dergâhına gider. Bu dergâhta gelen hastalar yüzükoyun yere yatarlar sonra şeyh atla üzerlerinden geçer. Hastalar bu olaydan sonra dergâhın hamamına gider yıkanır. Kimi bu hamamda yeşil balıklar, kimi de yılanlar görür. Yeşil balıkları veya yılanları görenler iyileşir. Ben küçükken şeyhin hastaların üzerinden atla geçme olayına bir kere şahit oldum. Evvelce gidip geldik.” Sonra halam oradan döndükten birkaç gün sonra rüyasında Şeyh İzzettin'i görür. Şeyh İzzettin halam, “beni bırakıp oralara gittin. Hani ne oldu? Bak gene iyileşmedin.” Ve halama elinin tersi ile çarparak yarın bir kan akıt ve benim kabrimi yaptırın.” der. Halam sabah kalktığı vakit yüzündeki felcin geçtiğini görür. Buna benzer bir rüyayı da başka bir köylümüz görür. O rüyada da Şeyh İzzettin kendisine türbe yapılmasını ister bunun üzerine hemen hemen bütün köylü el birliği ile türbeyi yaparlar. Çatısı direklerle örtülü basit yapı bakarlardı ki, sabah darmadağın olmuş, direkleri etrafa saçılmış. Bundan anlarlardı ki, Şeyh bu yapıyı beğenmemiş. Bu olaydan bir süre sonra köylü dışardan da yardım toplayarak türbeyi bugünkü hali üzere yaptırır (Benlioğlu, 2007).

⁶ Polatbey köyündeki hazırlıklar için şunlar anlatılmıştır: “Ora gidecek kaplar kacaklar, yemeklikler bir gece evel hazırlanırdı. O gün özel giyim giyilirdi. Gecesine ellere kına yakılırdı. Millet zeyrata bir dırmandı mı her yer cıvı cıvı, renk rek olurdu her yan. Ziyarete çıkılıcı diye düğün bayramdı. Şimdi eski zeyratlar kalmadı. Ben önceden içli köfte, sarma yapardım. Ordaki yemeklerden başka...”

⁷ Ziyaret olgusu içinde aile ağacı ve bu ağaçlara ta'zim gösterme Gaziantep Çepnileri arasında da görülen bir uygulamadır. Çepnilerin de takvime bağlı (Mayıs ayının ikinci Pazar günü) olarak Çıralık denen yere ziyarete çıktıkları ve kutsal ağaç inanışıyla ilgili bir takım pratikler gerçekleştirildikleri bilinmektedir. Bu pratiklerle ilgili Mustafa Gültekin (2014) tarafından yazılmış “Sarılar Köyü Çıralık Çepni Alevi Ziyareti Ve Türk Ağaç Kültüne Bağlı Bazı İnanış Ve Uygulamalar” başlıklı makaleye bakılabilir.

⁸ Bir nesnenin üç kere öpülmesi sayı simgeliğiyle ilgili bir davranış olup mitolojik ve dini kökleri olan bir uygulamadır. Çeşitli halk inançları ve halk anlatılarında da yer bulan Türk kültüründeki üç sayısının sembolik anlamları ve bu sayıya bağlı uygulama örnekleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz (Durbilmez, 2005, s.1-22. Türk dünyasının farklı bölgelerindeki uygulama ve örnekler için ayrıca bkz. Durbilmez, 2007, s.177-190; Durbilmez, 2008, s.340-352; Durbilmez, 2010, s. 245- 257; Durbilmez, 2011, s.77-93).

⁹ “Başın dışın ağrıya” şeklinde tekrar edilen bu söz ziyaret alanındaki yılan, akrep gibi yırtıcıları uzaklaştırmak için söylenir.

¹⁰ Lebeniye; Gaziantep ve Kilis'te yaygın bir yemek olup yoğurt, et / köfte, pirinç ve nohutla yapılır.